

УДК 061.7:004.032.6:7.071.1–053.81(477)

В. Д. Шульгіна

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

МУЛЬТИМЕДІЙНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ТВОРЧОСТІ МОЛОДИХ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

У статті здійснено аналіз комунікативної моделі «композитор – аудиторія», що функціонує в українській музичній культурі кінця XX – початку XXI століття. Особливу увагу приділено фестивалю як формі репрезентації сучасного українського академічного мистецтва.

Ключові слова: сучасна академічна музика, фестиваль, Міжнародний форум «Музика молодих».

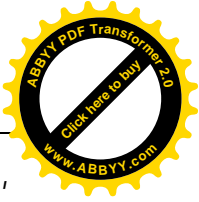
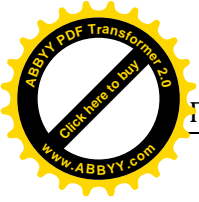
Постановка проблеми. Розвиток сучасного академічного музичного мистецтва в Україні останнього десятиліття XX століття – першого десятиліття XXI століття має низку особливостей. Незважаючи на засилля розважальної музики, що користується попитом у широких верств населення, сучасна академічна музика знаходить свого слухача та перебуває на стадії постійного розвитку. Це обумовлено процесами глобалізації та демократизації суспільства, що відбулися в Україні за часів незалежності. Великий інформаційний потік, що прийшов у кінці 80-х – на початку 90-х років., змусив переосмислити ставлення до звукового простору як композитора, так і слухача. Таким чином, на початку 90-х років з'явилася ціла генерація композиторів, кожен з яких переосмислив певні світові тенденції, органічно вписавши їх у свою музичну мову. Це неофольклоризм В. Зубицького, структуралізм О. Щетинського та О. Грінберга, музичний театр С. Зажитька, мінімалізм І. Щербаківа, «спектралізм» А. Загайкевича, сонористика В. Ланюка, полістилістика С. Лунева, «Нова простота» В. Польової.

Мета статті – визначити мистецькі і комунікативні функції Міжнародного форуму «Музика молодих» у просторі сучасного українського академічного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Творчість сучасних українських композиторів є яскравою сторінкою світової музичної культури. Їх твори постійно звучать і в Україні та за її межами.

Сучасна музика не є «комерційним» продуктом за рідким винятком, тому має певну специфіку у своїй реалізації. Зокрема залучення широкої слухачької аудиторії на концерт, де звучить сучасна музика, можливе в кількох «ситуаціях»:

- а) виконання твору поряд із класичним репертуаром;
- б) презентації твору виконавцем світового масштабу;
- в) ситуації фестивалю;
- г) синтезу музики з іншими видами мистецтв;
- д) окремі концерти, переважно монографічні.

В Україні функціонує кожна з цих моделей: філармонічні концерти де, поряд з творами В. А. Моцарта та І. Брамса звучать твори Б. Лятошинського та В. Сільвестрова; серія «Нова музика в Україні» започаткована В. Рунчаком; приїзд таких музикантів, як Гідон Кремер, Юрій Башмет, ансамбль «Решерш», цюріхський ансамбль нової музики, які презентують найкращі твори композиторів ХХ–ХХІ століття; концерти «Київської камерати» та Національного симфонічного оркестру України; серія всесвітньо відомого диригента Р. Кофмана «Український авангард».

Особливе місце у пропаганді сучасної музики посідають фестивалі.

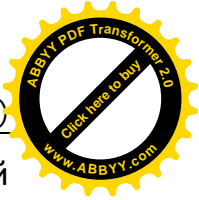
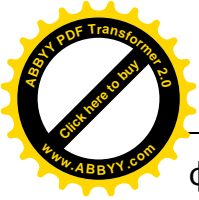
Це «Київ Музик Фест», «Музичні прем'єри сезону», форум «Музика молодих» (Київ), «Два дні і дві ночі» (Одеса), «Контрасти» (Львів), Фарботони (Канів), новостворений «Гоголь-фест» (Київ) та «MusicMarineFest» (Одеса). Більшість із них були започатковані на початку 90-х років, незважаючи на всі труднощі, продовжують існувати і до сьогодні.

Великий композитор ХХ сторіччя А. Г. Шнітке зазначив, що в наш час композитором можна стати, лише досягнувши віку сорока років, адже митець може знайти свою музичну мову лише за умови вільного, органічного використання великої кількості нових музичних технологій. Насправді сьогodнішні умови існування творчого індивідуума, дозволяють підходити до композиції тільки в рiчшш «раціонального», і композитор проходить досить тривалий шлях, «вишліфовуючи» свій звуковий простір. З віком може змінюватися музична мова, мотиви та орієнтири в композиції, але незмінним залишається «фізіологія» розвитку музики, та основні «тези» творчості.

Часами сам шлях «творчого зростання» може виявлятися цікавіше за твори композиторів, які написано у більш зрілому віці. Творчість молодих українських композиторів знаходить підтримку у камерних колективів, що за підтримки різних інституцій, зокрема іноземних, проводять окремі концертні акції.

Варто згадати проект «Між словом та звуком», який було організовано за підтримки Міністерства Культури Республіки Польща, де було представлено твори молодих українських композиторів, колишніх стипендістів «GAUDEPOLONIA». Твори було написано на замовлення Польського Інституту в Києві, і виконано польським молодіжним оркестром Sinfonia Iuventus в квітні 2009 року концертним туром: Люблін, Варшава, Львів, Вінниця, Одеса, Київ.

Центральним майданчиком для презентації сучасної музики молодих композиторів є Міжнародний форум «Музика молодих». Фестиваль засновано Міністерством культури і туризму України, Державним комітетом у справах сім'ї та молоді разом з Київською міськдержадміністрацією та Національною спілкою композиторів України 1992 року. Від того часу

фестиваль відбувається раз на два роки і є однією з найяскравіших подій сучасної академічної музики в Україні.

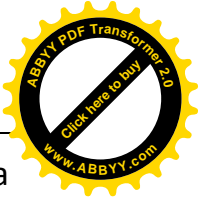
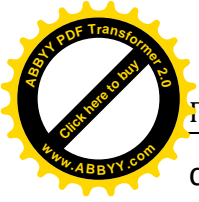
Подібні форуми відбуваються в більшості провідних «музичних» країн світу, а саме в Німеччині, Австрії, Польщі, Росії. Основним їх завданням є творення нових імен, «вихід на сцену» митців молодого покоління – композиторів та виконавців, адже концертні програми переважно складаються з творів композиторів (віком до 35 років), які згодом будуть диктувати основні естетичні та стилістичні напрями в академічній музиці XXI століття. Програма заходів не обмежується суто музичними, а включає взаємодію музики з літературою, живописом, хореографією, кіномистецтвом.

Саме поняття «форум» несе комунікативну функцію, адже помітне місце надається «круглим столам», майстер-класам, різноманітним експериментальним та електроакустичним проектам. Становлення музичного твору є досить складним процесом, який проходить шлях від задуму, до написання та відтворення, тому саме спілкування між композитором, виконавцем та слухачем, що відбувається на рівні концертного виконання і відкритої дискусії, є поштовхом до подальшої творчості в галузі музичного мистецтва. Важливим фактором є те, що більшість виконань творів є світовими прем'єрами.

Унікальність форуму «Музика молодих» полягає в тому, що тут композитори та виконавці, не обмежені жодними естетичними та стилістичними канонами, можуть використовувати для висловлення власних думок будь-які засоби. Надзвичайно важливим для сучасного національного музичного процесу є сприйняття творів українських молодих композиторів саме в контексті сучасної світової молодіжної музичної культури, адже на форум запрошуються композитори, виконавці, провідні музичні критики ближнього та дальнього зарубіжжя. Таким чином, можна відстежувати рух музичного процесу й індивідуальні риси та тенденції в розвитку музичного континууму конкретної країни. Загалом форум адресовано музичним колам, тим, хто цікавиться сучасним мистецтвом.

Концепція минулорічного XI Форуму «Музика молодих» відповідала одному з його корінних постулатів – кожен концерт є окремим концептуальним проектом. Географія форуму охоплює кілька країн: Україна та українська діаспора, Росія, Білорусія, Азербайджан, Польща, Ізраїль, Голландія. Новим для фестивалю стало розширення виконавських складів – крім камерної, у концертах представлена симфонічна та хорова музика. Також однією з особливостей є включення до концертів творів всесвітньо відомих композиторів, які написані в ранній період їх творчості – можна простежити жанрове та стилістичне спрямування кожного з концертів.

Концертні програми XI Міжнародного форуму «Музика молодих»

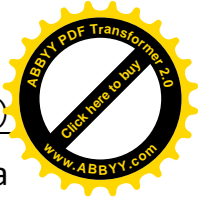
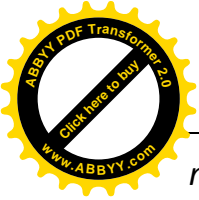
склалися із семи самостійних акцій, серед яких концерти симфонічного та камерного оркестрів, хорового ансамблю солістів, ансамблів сучасної музики «Рикошет» та «Nostri temporis», струнного квартету «Post scriptum» та сольний проект віолончеліста та композитора Золтана Алмаші, майстер-клас студії електроакустичної музики, а також «полілог» композиторів, музикознавців та викладачів композиторських факультетів.

Послідовність проектів вибудована таким чином, що є шляхом від сучасного академічного до авангардних напрямів музики. Саме таке спрямування містить перший концерт фестивалю, який починається із Симфонії № 1 Л. М. Ревуцького – класика української музики. Цікаво, що цей твір, написаний у віці 27 років, був дипломною роботою майстра. Виконання симфонії приурочено до 120-річного ювілею з дня народження Л. Ревуцького і по суті є другим виконанням цього твору – перше виконання було 1959 року за життя композитора під диригуванням видатного музиканта В. Тольби. Цього разу твір прозвучав у виконанні Державного академічного естрадно-симфонічного оркестру України під орудою Миколи Лисенка. Український мелос, яким пронизана вся симфонія, є основою всього надбання української академічної музики, саме тому два наступні твори побудовані на матеріалі народних пісень. Каприс для скрипки з оркестром на пісню А. Кос-Анатольського «Ой ти дівчино...» Олега Безбородька, та Парафраз на тему М. Колесси «Ой у полі криниченька» Богдана Кривопуста є яскравим доказом того, що застосування української пісенної мелодики в сучасному музичному просторі є актуальним і сьогодні. Останнім номером концерту прозвучала Симфонія *Ab initio* Любави Сидоренко, таким чином перший фестивальний концерт вибудував певний еволюційний процес у межах жанру симфонії – від традиції до авангардного алеаторичного звукового поля.

Ідея переосмислення жанру є однією з концепцій XI Форуму «Музики молодих». Так, у проекті «Шлях на Схід», який представив композитор та віолончеліст Золтан Алмаші, містяться танцювальні жанри епохи бароко.

Сам автор проекту вже є відомим композитором та виконавцем в Україні та за її межами. Після сюїти Й. С. Баха ре-мінор, що прозвучала в доповненні пластичної композиції хореографічної студії LELIO, прозвучала маленька партита Вікторії Гаврик, а також неповний сюїтний цикл із «Прелюдії» Анни Леонової, «Сарабанди» Олени Ільницької та «Бурре» Сергія Пілютікова. Форма концерту доповнена поезією Ярослава Верещагіна у виконанні Ярослава Довжика, а шлях від «найзахіднішого» твору Баха до східного Фірудіна Алахверди (Азербайджан) показав багато спільного в інтонаційних та формотворчих процесах, незалежно від ментальності композитора.

У концерті ансамблю «Рикошет» жанр вальсу представлений у різних стилістичних напрямках. Техніка мінімалізму у Костянтина Яськова – *Раз, два...*

три... по мотивам вальса Й. Штраусса in C, музичний театр Максима Круглого – Давайте сыграем вальс та фольклорні елементи в поєднанні із сонористикою у Аяза Гамбарлі – Вальс из старой пластинки представили вальс не частиною полістилістичного бачення, а жанру як основи нової музичної «метамови».

Уперше на форумі відбулися композиторські змагання, що представив ансамбль «Nostri Temporis». Формат композиторського конкурсу цікавий тим, що другий його тур проходив у вигляді концерту: під час виконання творів ім'я автора не оголошувалося, а функцію журі виконала слухацька аудиторія. Таким чином, переможця було обрано найдемократичнішим способом.

Заключний концерт фестивалю «Етносучасність» за участі «Київської камерати» презентував твори з використанням фольклорних елементів як в інструментальному вирішенні, так і у побудові форми творів, які представили молоді композитори. Одним із найяскравіших став твір UltimaThule Олексія Ретинського – поєднання тембру цимбал, дзвонів та струнних блискуче вирішено в мінімалістичній репетитивній техніці, що є частиною народного музикування. Кульмінацією концерту став твір Данила Перцова Glossae, в якому автор поєднує імпровізацію ансамблю інструментів різних країн світу із сонористичною, детально виписаною, звуковою матерією струнного оркестру. Отже, відбувається процес взаємопроникнення двох сфер буття незалежно від естетичної, територіальної та історичної належності.

Висновки. Проведення XII Міжнародного форуму «Музика молодих» заплановано на травень 2011 року. Основною концепцією фестивалю є поєднання музики та інших видів мистецтв. Таким чином, на розсуд слухача буде представлено сумісні роботи композиторів та режисерів, хореографічні постановки під музику українських та польських композиторів, синтез музики і живопису та інші акції, що в майбутньому стануть самостійними проектами.

РЕЗЮМЕ

В. Д. Шульгина. Мультимедійная презентация творчества украинских композиторов.

В статье осуществлен анализ коммуникативной модели «композитор – аудитория», которая функционирует в украинской музыкальной культуре конца XX – начала XXI века. Особое внимание уделено фестивалю как форме репрезентации современного украинского академического искусства.

Ключевые слова: современная академическая музыка, фестиваль, Международный форум «Музыка молодых».

SUMMARY

V.Shulhina. Multimedia presentation of Ukrainian composers' creative works.

The author analyzes the communication model «composer – audience» that functions in Ukrainian music culture of late 20th – early 21st centuries paying special attention to festival as a form of representation of contemporary Ukrainian academic art.

Key words: contemporary academic music, festival, International forum «Music of the Young».